

การวิจัยเชิงอนาคต*

FUTURES RESEARCH

พระอดิคุณ จิตวโร (เอี่ยมดี)

ผศ.ดร.ระวิง เรืองสังข์

รศ.ดร.อินฉา ศิริวรรณ

Phra Atikun Thitawaro

Asst. Prof. Dr. Rawing Rueangsang

Associate Professor Dr. Inthasiriwan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail : phraatikun@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงอนาคตเป็นงานวิจัยที่สื่อถึงสถานการณ์หรือเหตุการณ์ในอนาคตโดยอิงพื้นฐานข้อมูลและข้อค้นพบจากอดีตถึงปัจจุบัน สร้างกระบวนการศึกษา สรุปผลข้อมูลและสามารถวาดภาพพิจารณาถึงแนวโน้มที่จะเกิดเหตุการณ์ในภายหน้าที่สามารถหาวิธีทางการเพื่อรองรับหรือป้องกัน โดยจะต้องประกอบด้วย เวลา ปัญหา ทฤษฎี เทคนิคการวิเคราะห์ และการนำผลที่ได้ไปใช้ โดยจะทำให้สามารถป้องกันสิ่งที่ไม่คาดคิดที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

คำสำคัญ : การวิจัย, อนาคต

Abstract

Future research is research that describes situations or future events based on information and findings from the past to the present. Create educational process Summarize the data and draw pictures, considering the tendency of incidents in the future, able to find a way to support or prevent Which must consist of time, problems, theory, analysis techniques And applying the results Which will be able to prevent unexpected things in the future

Keywords: Research, Futures

---

* Received 08 April 2020; Revised 21 April 2020; Accepted 22 April 2020

บทนำ

จุดมุ่งหมายหลักของการการวิจัยอนาคต (Future research) มิได้หมายความถึงการทำนายที่ถูกต้องแม่นยำแต่ประการเดียวแต่อยู่ที่การสำรวจและการศึกษาแนวโน้มที่เป็นไปได้หรือน่าจะเป็นของเรื่อง ที่ศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้ ทั้งเรื่องทั้งที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์เพื่อแสวงหาแนวทางที่เหมาะสมที่จะทำให้แนวโน้ม ที่พึงประสงค์นั้นเกิดขึ้น ขณะที่พยายามจัดการแนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ไม่ให้เกิด กระทบเป้าประสงค์หลักแม้ว่าแนวโน้มดังกล่าวจะต้องเกิดขึ้นจริงอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงข้อมูลที่ได้จากการ วิจัยอนาคตจึงมีประโยชน์ต่อการวางแผนการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจตลอดจนการกำหนดกลยุทธ์ (Strategies) และ ยุทธวิธี (Tactics) เพื่อการบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดตั้งนั้นองค์กรทุกแห่ง ควรมีการ วิจัยอนาคต (futures research) เพื่อประเมินความพร้อมที่ จะนำไปสู่การสร้างในอนาคตและขจัดอนาคตที่ ไม่พึงประสงค์ (จุมพล พูลภัทรชีวิน,2544)

การวิจัยอนาคต หรือเรียกว่าการวิจัยเชิงอนาคตเป็นวิธีวิจัยแบบหนึ่งที่ได้รับการพัฒนาจนมี ความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วมีจุดมุ่งหมาย 2 ประการ ประการแรก เพื่อกำหนดอนาคตของหน่วยงาน/องค์กร และประการที่สอง เพื่อวิเคราะห์ศึกษา ตัดสินใจ เลือกยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการพัฒนาหน่วยงาน/ องค์กรให้บรรลุเป้าหมายในอนาคตความสำคัญของการวิจัยอนาคตพัฒนาขึ้นเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของ โลกทุกวันนี้เกิดขึ้นเร็วมากด้วยความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีข่าวสารและการอยู่ในยุคโลกไร้พรมแดน จึงมีปัจจัยมากมายที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ในแต่ละสังคม สังคมใดสังคมหนึ่งจะอยู่เฉย โดยไม่สนใจสิ่งรอบข้างไม่ได้ จึงจำเป็นต้องมีการก้าวทันและรู้เท่าทันสิ่งที่กำลังและคาดว่าจะเกิดขึ้นเพื่อ การเตรียมการรองรับ ป้องกัน หรือการจัดการเชิงรุก (นาตยา ปิรันธานันท์,2537)

อนาคตศาสตร์ (Futurism) หรืออนาคตนิยม ซึ่งมีคำภาษาอังกฤษที่ตรงกับความหมายหลายคำ ได้แก่ Futurism, Futuristic, Futures studies, Futures research, Futurology, Futurable และ Prognostic เป็นต้น แต่คำที่ใช้กันอย่างกว้างขวางที่สุดคือ Futurism ซึ่งจะมีความหมายที่บอกถึง แนวความคิดความเชื่อเกี่ยวกับทางเลือกอนาคตต่าง ๆ (Alternative Futures) ของกลุ่มประชากรหรือ สังคมกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ที่ลักษณะเป็นลัทธิปรัชญาสาขาหนึ่ง การวิจัยเชิงอนาคตจึงเป็นการวิจัยในแบบ ลักษณะคาดการณ์เหตุการณ์หรือสถานการณ์ในอนาคตที่มีการอ้างอิงหลักฐานในปัจจุบัน

เนื้อเรื่อง

ความหมายของการวิจัยเชิงอนาคตศึกษา เทียนฉาย กิระนันท์ ได้ให้ความหมายว่า การวิจัยเชิงอนาคตเป็นงานวิจัยที่จำเป็นอย่างยิ่งในการวางแผนและกำหนดนโยบายตลอดจนแนวทางการดำเนินงานในอนาคต โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะทำการทำนาย เหตุการณ์ คาดคะเนหรือพยากรณ์เหตุการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งนี้จะต้องอิงพื้นฐานข้อมูลและข้อค้นพบที่จะได้จากการวิจัย เพื่อค้นหาและอาจจะต้องอิงกับข้อมูลในระยะเวลาหนึ่งที่ผ่านมาในอดีตด้วย เพื่อที่จะสามารถวาดภาพพิจารณาถึงแนวโน้มที่จะเกิดเหตุการณ์ต่างๆในอนาคต (เทียนฉาย กิระนันท์, 2537)

จุมพล พูลภัทรชีวิน ได้กล่าวว่า การวิจัยอนาคต มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Futures Research” เป็นศัพท์เฉพาะ (Technical Term) ที่สื่อถึงแนวคิด วิธีการ กระบวนการ และระเบียบวิธีที่ใช้ในการสำรวจศึกษาแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้ในอนาคต เกี่ยวกับเรื่องที่ทำการศึกษา ทั้งแนวโน้มที่พึงประสงค์และไม่พึงประสงค์ จึงมีตัว “S” ต่อท้ายคำว่า Future เพื่อสะท้อนแนวคิดที่ว่าเรื่องของอนาคตนั้น มีความเป็นไปได้ในหลายทิศทาง จึงต้องสำรวจ และศึกษาแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้เหล่านั้น ให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ผู้ที่ทำการศึกษอนาคตอย่างเป็นระบบโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยอนาคต แบบต่างๆ เรียกว่านักวิจัยอนาคตส่วนนักคิดและนักทฤษฎีเกี่ยวกับอนาคตเรียกว่า นักอนาคตนิยม คำรวมที่ใช้เรียกกลุ่มบุคคลเหล่านี้คือ นักอนาคต (มณฑนา ภัคคุณานนท์, 2559)

ดวงนภา มกรานุกรักษ์ ได้กล่าวไว้ว่า การวิจัยอนาคตอยู่ที่การสำรวจและศึกษาแนวโน้ม ที่เป็นไปได้ หรือน่าจะเป็นของเรื่อง ที่ศึกษาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ทั้งที่พึงประสงค์ และไม่พึงประสงค์ เพื่อหาทางทำให้แนวโน้มที่พึงประสงค์เกิดขึ้น ในขณะที่เดียวกันหาทางป้องกันหรือขจัด แนวโน้มที่ไม่พึงประสงค์ให้หมดไปด้วยการเริ่มลงมือทำตั้งแต่ปัจจุบัน (ดวงนภา มกรานุกรักษ์, 2554)

จากความหมายของนักการศึกษาที่ได้กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า การวิจัยเชิงอนาคต เป็นงานวิจัยที่สื่อถึงแนวคิด การวางแผน การสำรวจและกำหนดนโยบาย แนวทางการดำเนินงาน วิธีการต่างๆที่ใช้สำรวจเป็นการศึกษาในแนวโน้มเหตุการณ์อนาคตที่มีความเป็นไปได้ เป็นคาดการณ์หรืออย่างใดอย่างหนึ่งที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยอิงพื้นฐานข้อมูลและข้อค้นพบจากอดีตถึงปัจจุบัน สร้างกระบวนการศึกษา สรุปผลข้อมูลและสามารถวาดภาพพิจารณาถึงแนวโน้มที่จะเกิดเหตุการณ์ในภายหน้าที่สามารถหาวิธีการเพื่อรองรับหรือป้องกัน

ความเป็นมาและพัฒนาการของการวิจัยอนาคต กฤษดา กรุดทอง ได้กล่าวถึงพัฒนาการของการวิจัยอนาคตไว้ว่าเริ่มมีมาตั้งแต่ในปี ค.ศ. 1907 โดย ดี ซี กิลฟิลแลม (D.C. Gilfillam) ได้เสนอวิธีการศึกษาอนาคตขึ้นเป็นบุคคลแรก และต่อมาในปี ค.ศ. 1930 รัฐบาลอเมริกาได้สนับสนุนการวิจัยด้านนี้ จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1944 โอ เค เฟลชเทียม (O.K. Flechtheim) ได้เริ่มใช้คำว่า “ฟิวเจอโรโลยี (Futurology)” ในราวทศวรรษ 1960 การวิจัยอนาคตเริ่มมีรูปแบบวิธีการที่ชัดเจนมากขึ้น วิธีการวิจัยอนาคตได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์เพื่อกำหนดนโยบายและวางแผน ถือได้ว่าเป็นเทคนิคหนึ่งของการวางแผน ผนวกเข้ากับการวิจัย

นโยบาย (Policy Research) ซึ่งได้รับการพัฒนาพร้อมกันในระยะเวลาดังกล่าว ในสหรัฐอเมริกาบริษัท แรนต์ โคออร์ปอเรชัน (Rand Cooperation) ได้วางพื้นฐานการวิจัยด้านนี้อย่างมั่นคงร่วมกับ เอสซีดี (SCD: System Development Cooperation) และสถาบันฮัดสัน (Hudson Institute) เพื่อดำเนินการวิจัยอนาคตแก่กองทัพอากาศสหรัฐ ในปี ค.ศ. 1960 นิโคลัส เรสเซอร์ (Nicholas Rescher) และโอลาฟ เฮลเมอร์ (Olaf Helmer) ได้พัฒนาเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) มาใช้ศึกษาอนาคต (กฤษดากรุดทอง, 2530)

ต่อมาในปี ค.ศ. 1964 โอลาฟ เฮลเมอร์ (Olaf Helmer) และเจมส์ กอร์ดอน (Jame Gordon) ในนามบริษัทแรนต์ ได้ทำการวิจัย Long – Range Forecasting Study เพื่อทำนายเหตุการณ์ทางวิทยาศาสตร์ 103 โครงการ เช่น การลงดวงจันทร์ การเปลี่ยนหัวใจมนุษย์ การติดต่อทางจิต การวิศวกรรมพันธุกรรม เป็นต้น ในทศวรรษนี้ถือว่า การวิจัยอนาคตได้รับการยอมรับเป็นที่เชื่อถือกันทั่วไป

หลังจากปี ค.ศ. 1967 เป็นต้นมา การวิจัยอนาคตได้แพร่หลายเข้าไปในยุโรป เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส เยอรมัน และอิตาลี ในปารีส เบอร์ตรัง เดอ ยองเวเนล (Bertrand de Jonvenel) ได้จัดตั้ง สโมสรแห่งโรม ขึ้น (Club of Rome) ผลงานสำคัญของคณะนักวิจัยอนาคตกลุ่มนี้ คือในปี ค.ศ. 1972 ได้เสนอ “ขีดจำกัด ความเจริญ” (The Limit of Growth) ซึ่งสร้างภาพอนาคตในปี ค.ศ. 2000 ด้วยการฉายภาพการเปลี่ยนแปลงทางด้านประชากร ทรัพยากร การผลิตอาหารและมลภาวะ และในปี ค.ศ. 1974 ได้เสนอ “มนุษยชาติ ณ จุดหันเห” (Mankind at The Turning Point) กล่าวถึงทางเลือกและการแก้ไขปัญหาจากความเจริญของมนุษยชาติ

ในช่วงระยะเวลา ค.ศ. 1960 – 1969 การวิจัยอนาคตได้พัฒนาก้าวหน้ามาก มีระเบียบวิธีการ (Methodology) เฉพาะของตนเอง นับตั้งแต่นั้นมาการวิจัยอนาคตได้เข้าไปมีบทบาทอย่างสำคัญต่อการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย และวางแผนขององค์การธุรกิจต่าง ๆ การวิจัยด้านนี้เป็นที่สนใจกันอย่างแพร่หลายทั้งกับหน่วยงานราชการ บริษัท และบุคคล

ลักษณะสำคัญของการวิจัยอนาคต เป็นวิธีวิจัยที่ใช้ในการศึกษาอนาคต (future studies) เพื่อเป็นเครื่องมือทำนาย คาดการณ์ บ่งชี้แนวโน้มสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ได้รับการพัฒนาขึ้นโดย Olaf Helmer และ Norman Dalkey แห่งบริษัทแรนต์ (Rand Corporation) เมื่อ พ.ศ. 2505 ลักษณะสำคัญของการศึกษาประกอบด้วย

เวลา มีการระบุช่วงเวลา เช่น 5 ปี 10 ปี 25 ปี เป็นต้น ปัญหา ไม่ใช่ปัญหาในความรับผิดชอบของใครคนใดคนหนึ่งทฤษฎี เป็นความพยายามที่จะใช้และสร้างทฤษฎีในการศึกษาเทคนิคการวิเคราะห์ ผสมผสานระหว่างวิธีการทางวิทยาศาสตร์และเชิงพรรณนา การนำผลที่ได้ไปใช้ เพื่อประกอบการวางแผนและการตัดสินใจเกี่ยวกับอนาคต โดยมีวิธีการวิจัยอนาคต

1. การวิเคราะห์แนวโน้ม (trend analysis) หรือการสำรวจแนวโน้ม (trend extrapolation) การวิเคราะห์แนวโน้มเป็นวิธีการที่นิยมนำมาใช้ในการวิจัยอนาคต วิธีการนี้ประกอบด้วย

เทคนิคย่อยหลายเทคนิค ซึ่งส่วนใหญ่จะต้องอาศัยข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ (historical data) เทคนิคหนึ่งที่มีมักจะมีการนำมาใช้คือการกำหนดจุดของแนวโน้ม (spotting trend) ในเรื่องต่าง ๆ และเริ่มสืบสอบข้อมูลย้อนกลับไปในอดีต ทั้งนี้การวิเคราะห์แนวโน้มตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตย่อมเคยเกิดขึ้นแล้วในอดีต อดีตจึงเป็นเครื่องทำนายอนาคตที่มีประสิทธิภาพ

2. การวิเคราะห์รูปแบบวัฏจักร (cyclical pattern analysis) การวิเคราะห์รูปแบบวัฏจักรมีความคล้ายคลึงกับการวิเคราะห์แนวโน้ม สมมติฐานของการวิเคราะห์ประเภทนี้คือ ปรากฏการณ์ต่าง ๆ มักจะเกิดขึ้นอย่างเป็นวงจรหรือวัฏจักร กล่าวคือ มีแนวโน้มที่จะเวียนกลับมาเกิดขึ้นอีก ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเช่น วัฏจักรของธุรกิจ (business cycle) ที่การถดถอยจะเกิดขึ้นหลังจากที่ธุรกิจฟื้นตัวมาได้สักระยะหนึ่ง ซึ่งโดยทั่วไปของวัฏจักรธุรกิจจะมีลักษณะประกอบด้วยระยะการถดถอย (recession) ระยะการตกต่ำ (depression) ระยะการฟื้นคือ (revival) และระยะรุ่งเรือง (prosperity) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องวัฏจักรของชีวิต (life cycles) วัฏจักรประวัติศาสตร์ (historical cycles) และวัฏจักรของรุ่น (generational cycles) เป็นต้น

3. การสำรวจสิ่งแวดล้อม (environmental scanning) การสำรวจสิ่งแวดล้อม หมายถึง การวิเคราะห์และการประเมินเงื่อนไขต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกขององค์กร ตลอดจนปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อองค์กรนั้น การวิเคราะห์ปัจจัยภายในและภายนอกดังกล่าว มักมีการประเมินใน 4 ด้าน ประกอบด้วย การประเมิน

4. ความจุดแข็งขององค์กร (strengths) การประเมินข้อควรปรับปรุงหรือสิ่งที่เป็จุดอ่อนขององค์กร (weaknesses) การประเมินโอกาสขององค์กร (opportunities) และการประเมินสิ่งที่จะเป็นภัยหรือสร้างความเสียหายให้องค์กร (threats) การวิเคราะห์ทั้ง 4 ด้านเรียกว่า “SWOT analysis” ซึ่งเป็นการที่ต้องการสำหรับหน่วยงานหรือองค์กร เช่น ความรู้ ทักษะ หรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยส่วนใหญ่การทำ “SWOT analysis” (ดร.ภาสกร เรืองรอง, 2562)

จุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงอนาคตนักวิชาการด้านอนาคตศึกษา หรืออนาคตวิทยาได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการวิจัยเชิงอนาคตไว้ดังนี้ (นาตยา ปิลันธานนท์, 2558)

- 1) เพื่อบรรยายทางเลือกในอนาคต (Alternative Futures) ที่เป็นไปได้หรือน่าจะเป็นของกลุ่มประชากรที่ศึกษา
- 2) เพื่อประเมินสภาพในปัจจุบัน เกี่ยวกับความรู้ต่างๆที่ผู้ให้สัมภาษณ์มีอยู่ เกี่ยวกับอนาคตที่เป็นไปได้แต่ละทาง
- 3) เพื่อบ่งชี้ผลกระทบและผลต่อเนื่องที่อาจจะเกิดขึ้นจากอนาคตที่เป็นไปได้ ในแต่ละอนาคต
- 4) เพื่อเตือนให้ทราบล่วงหน้าเกี่ยวกับอนาคตที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจจะเกิดขึ้นได้
- 5) เพื่อเข้าใจเบื้องหลังของกระบวนการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

เทคนิคการวิจัยเชิงอนาคตการวิจัยอนาคตมีหลายวิธี ที่นิยมกัน มี

- 1) เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique)
- 2) Ethnographic Delphi Future Research, EDFR ชาติพันธุ์วรรณาแบบเดลไฟ
- 3) Focus Group Technique เทคนิคโฟกัสกรุป

เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) ลักษณะสำคัญเป็นกระบวนการและวิธีการแสวงหาข้อมูลของนักวิจัย โดยการรับฟังความคิดเห็น การคาดการณ์การพยากรณ์ สถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่งจากผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในศาสตร์สาขานั้น โดยให้ผู้เชี่ยวชาญตามคำถามจากแบบสอบถามที่ผู้ศึกษาวิจัยกำหนดขึ้น

ผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ผู้ศึกษาวิจัยเลือกให้เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม หรือให้แสดงความคิดเห็น ไม่มีโอกาสได้รู้ว่า ในงานวิจัยนี้มีผู้เชี่ยวชาญคนใดบ้างเป็นผู้ตอบแบบสอบถามหรือแสดงความคิดเห็น ซึ่งลักษณะนี้สามารถลดความขัดแย้งในทางวิชาการระหว่างผู้เชี่ยวชาญ โดยขั้นตอนของกระบวนการเทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) กำหนดกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยต้องทำการคัดเลือกกลุ่มผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้ความสามารถ ในเรื่องที่จะศึกษาวิจัย ควรมีกลุ่มผู้เชี่ยวชาญตั้งแต่ 10 คนขึ้นไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของการศึกษาวิจัย และตรงตามตัวแปรที่ทำการศึกษา ความซับซ้อนของเรื่องที่ศึกษา เวลาและงบประมาณในการวิจัย

สร้างเครื่องมือการวิจัย โดยทั่วไปเป็นแบบสอบถามหรือการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างซึ่งแบบสอบถามที่นำไปใช้ ผู้ศึกษาวิจัยต้องทำการตรวจสอบความตรง (Validity) ก่อนนำไปใช้

ทำการสอบถามผู้เชี่ยวชาญด้วยแบบสอบถามหรือสัมภาษณ์ 3-4 รอบ ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับลักษณะของแบบสอบถาม ถ้าแบบสอบถามฉบับแรกเริ่มด้วยการให้ผู้เชี่ยวชาญลงมติหรือจัดลำดับความสำคัญ เมื่อถึงแบบสอบถามฉบับที่ 2 หรือ 3 อาจพบว่าคำตอบของกลุ่มไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลง น้อยมาก ก็สามารถยุติการวิจัยได้โดยทั่วไปมักจะถาม 4 รอบ ดังนี้

รอบแรก ผู้วิจัยจะส่งแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่ผู้วิจัยต้องการศึกษา โดยทั่วไปจะเป็นคำถามปลายเปิดให้แสดงความคิดเห็นอย่างกว้างๆ เพื่อรวบรวมจัดประเด็นสร้างเป็นคำถามในรอบที่ 2 ต่อไป

รอบสอง ผู้วิจัยจะนำข้อความที่ได้รับจากคำตอบรอบแรกของผู้เชี่ยวชาญทุกคนมารวบรวม ตัดทอนสิ่งที่ซ้ำ ๆ กันหรือสิ่งที่ เกินต้องการ จากนั้นก็จัดทำเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประเมินค่าของ Likert ให้ผู้เชี่ยวชาญลำดับความสำคัญ

รอบสาม ผู้วิจัยนำคำตอบที่ได้รับหาค่าเฉลี่ย โดยปกติกระทำในรูปของมัธยฐานหรือฐานนิยม แล้วจัดส่งแบบสอบถามชุดเดิมไปให้ผู้เชี่ยวชาญ ได้พิจารณาการแสดงความคิดเห็นของตน ด้วยคำตอบของผู้เชี่ยวชาญบางคนอาจจะไม่ตรงกับคำตอบของกลุ่มได้ กรณีเช่นนี้ ผู้เชี่ยวชาญอาจจะเปลี่ยนแปลงคำตอบของตนหรือจะคงเดิมก็ได้ แต่จะได้รับการขอร้องให้แสดงผลประกอบ ถ้าไม่มี 3 เหตุผลประกอบ แสดง

ว่าเห็นด้วยกับคำตอบของกลุ่ม ในแบบสอบถามนี้จะแสดงให้เห็นคำตอบในรอบที่ 2 ของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านนั้นเป็นอย่างไร มีความแตกต่างไปจากค่านิยมฐาน อินเทอร์เน็ตของคำตอบทั้งหมดอย่างไร รอบสี่ ดำเนินการเช่นเดียวกับรอบ 3 ส่วนจะมีการสอบถามในรอบ 4 หรือไม่ขึ้นอยู่กับคำตอบในรอบ 3 กล่าวคือ ถ้าคำตอบในรอบที่ 3 มีความสอดคล้องกันก็ไม่ต้องสอบถามในรอบ 4 จากคำตอบที่ได้รับ ผู้วิจัยจะได้ข้อมูลที่มีคุณค่าต่อการนำไปวินิจฉัยในเรื่องที่ต้องการ โดยข้อมูลที่ได้จะแสดงถึงลำดับความสำคัญ อัตรา ร้อยละของความสอดคล้องและความไม่สอดคล้องของความคิดเห็น

เทคนิคการวิจัยแบบอีดีเอฟอาร์ (Ethnographic Delphi Future Research: EDFR) เทคนิคการวิจัยแบบ EDFR เป็นเทคนิคการวิจัยอนาคตที่ตอบสนองจุดมุ่งหมายและความเชื่อพื้นฐานของการวิจัยอนาคตมากที่สุดวิธีหนึ่งในปัจจุบัน(จุมพล พูลภัทรชีวิน,2559) โดยหลักการแล้วเทคนิค EDFR เป็นการผสมผสานระหว่างเทคนิค EFR กับเดลฟายเข้าด้วยกัน ขั้นตอนต่าง ๆ ของ EDFR จะมีความคล้ายคลึงกับวิธีของ เดลฟาย เพียงแต่มีการปรับปรุงวิธีให้มีความยืดหยุ่นและมีความเหมาะสมมากขึ้น โดยในรอบแรกของการวิจัยจะใช้การสัมภาษณ์แบบ EFR ที่ปรับปรุงแล้ว หลังจากสัมภาษณ์ในรอบแรก ผู้เขียนจะนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และสร้างเป็นเครื่องมือ ซึ่งจะมีลักษณะเป็นแบบสอบถามแล้วส่งไปให้ผู้เชี่ยวชาญตอบตามรูปแบบของเดลฟาย เพื่อเป็นการกรองความคิดของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเพื่อหาฉันทามติ ซึ่งมักจะทำ 2-3 รอบ หลังจากนั้นจะนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อหาแนวโน้มที่มีความเป็นไปได้มาก และมีความสอดคล้องทางความคิดเห็นระหว่างกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเขียนสรุปเป็น ภาพอนาคต (Scenario)

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสนทนากลุ่ม หมายถึง การรวบรวมข้อมูลจากการสนทนากับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในประเด็นที่เฉพาะเจาะจง โดยมีผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้คอยจุดประเด็นในการสนทนาเพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงประเด็นหรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางละเอียดลึกซึ้ง โดยมีผู้เข้าร่วมการสนทนาในแต่ละกลุ่มประมาณ 6-10 คน ซึ่งมาจากประชากรเป้าหมายที่กำหนดไว้ มีวิธีการเดียวกันแต่มีวัตถุประสงค์ต่างกันอีก เช่น การระดมสมอง (Brain Storming) การทำ Delphi Technique การสัมภาษณ์ กลุ่ม (Group interview) การประชุมกลุ่ม (Group Meeting) ฯลฯ

ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเชิงอนาคตดวงนภา มกรานุรักษ์. 2554. อนาคตภาพของการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2554-2564). วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. งานวิจัยได้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาอนาคตภาพการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2554- พ.ศ. 2564) ด้วยกระบวนการวิจัยแบบ EDFR (Ethnographic Delphi Futures Research) ผลการวิจัยสรุปได้ว่า การอาชีวศึกษาไทยภายในอีก 10 ปี ข้างหน้าจะต้องเผชิญกับแนวโน้มสำคัญ มากมายไม่ว่าจะเป็นกระแสโลกาภิวัตน์ การแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ และเขตการค้าเสรี (Free Trade Area) ที่สำคัญอย่างยิ่งคือ ประชาคมอาเซียน (ASEAN

Community) ที่จะเกิดขึ้น ในปี ค.ศ.2015 นี้ โดยจะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานอย่างเสรีในประเทศสมาชิก ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องมีการเตรียมคนให้พร้อมด้วยการอาชีวศึกษา

แนวโน้ม สำคัญของการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2554-พ.ศ. 2564) จากผลการวิจัย แนวโน้ม ทั้ง 8 ด้าน จากนั้นผู้วิจัยจึงหาความสัมพันธ์ของแนวโน้ม 8 ด้านของอนาคตภาพการอาชีวศึกษา ไทย ในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2554-พ.ศ.2564) คือ ด้านที่ 1 คุณลักษณะผู้สำเร็จการอาชีวศึกษา ด้านที่ 2 การจัดการเรียนการสอน ด้านที่ 3 ครูผู้สอน ด้านที่ 4 ความร่วมมือ ด้านที่ 5 มาตรฐานการ อาชีวศึกษา ด้านที่ 6 การสนับสนุนของรัฐบาล ด้านที่ 7 ค่านิยมการเรียนอาชีวศึกษา และ ด้านที่ 8 การบริหารการอาชีวศึกษา มาเรียบเรียง ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ค่อนข้างยาก ต้องมีทักษะในการเขียน ภาษาที่สละสลวย มีจิตนาการ และสามารถร้อยเรียงความสัมพันธ์ความสอดคล้องกันของแต่ละ แนวโน้มมาเป็นภาพอนาคตการอาชีวศึกษาไทย ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2554-พ.ศ. 2564) ที่สวยงาม เป็นไปได้และพึงประสงค์

บทสรุป

การวิจัยเชิงอนาคต เป็นงานวิจัยที่สื่อถึงแนวคิด การวางแผน การสำรวจและกำหนดนโยบาย แนวทางการดำเนินงาน วิธีการต่าง ๆ ที่ใช้สำรวจ เป็นการศึกษาในแนวโน้มเหตุการณ์อนาคตที่มีความเป็นไปได้ เป็นคาดการณ์หรืออย่างใดอย่างหนึ่งที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยอิงพื้นฐานข้อมูลและข้อค้นพบจากอดีตถึง ปัจจุบัน สร้างกระบวนการศึกษา สรุปผลข้อมูลและสามารถวาดภาพพิจารณาถึงแนวโน้มที่จะเกิดเหตุการณ์ ในภายหน้าที่สามารถหาวิธีทางการเพื่อรองรับหรือป้องกัน โดยจะต้องประกอบด้วย เวลา ปัญหา ทฤษฎี เทคนิคการวิเคราะห์ และการนำผลที่ได้ไปใช้ โดยการวิจัยอนาคตมีหลายวิธี ที่นิยมกัน มี 1) เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) 2) Ethnographic Delphi Future Research, EDFR ชาติพันธุ์วรรณาแบบเดลฟาย 3) Focus Group Technique เทคนิคโฟกัสกรุป

บรรณานุกรม

- กฤษดา กรุดทอง. (2530). การวิจัยเชิงอนาคต Future Research. วารสารการวิจัยเพื่อการพัฒนา. (มกราคม – ธันวาคม 2530)
- ดร.ภาสกร เรืองรอง.(2562) การวิจัยอนาคต (Future Research), ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาเทคโนโลยีและการสื่อสาร มหาวิทยาลัยนเรศวร , วัชรพงศ์ แสงอ่อน, สุธีร์ พุเต็มวงศ์, วิเชียร วงศ์วัน นิสิตดุขฎฐิบัณฑิต สาขาเทคโนโลยีและการสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร, <https://www.gotoknow.org/posts/614257>
- จุมพล พูลภัทรชีวิน.(2544).เทคนิคการวิจัยอนาคตแบบ EDFR. ใน เทคนิควิธีการวิเคราะห์ นโยบาย. บรรณาธิการ. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ดวงนภา มกรานุรักษ์.(2554). อนาคตภาพของการอาชีวศึกษาไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ.2554-2564). วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิต.
- เทียนฉาย กิระนันท์.(2537). **สังคมศาสตร์วิจัย**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นัตยา ปลัณธนานนท์.(2526). **อนาคตศาสตร์**. กรุงเทพฯ : พีระพัทธนา.
- นัตยา ปลัณธนันท์.(2558). อนาคตศาสตร์. กรุงเทพฯ :โอเดียนสโตร์. พรชูลี อาชีวะบารุง. กลวิธีวิจัยอนาคต กระบวนการอนาคตปริทัศน์. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ 1 ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม 2558.
- มัทนา ภัคคุณานนท์.(2559). อนาคตภาพภาวะผู้นำของผู้บริหารสตรีโรงเรียนประถมศึกษาของไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2557-2567). วารสารนานาชาติ มหาวิทยาลัยขอนแก่น สาขา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปีที่ : 6 ฉบับที่ : 1 เลขหน้า : 80-97 ปีพ.ศ. : 2559.